

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 25 marca 2024 r.

Pozycja 57

POSTANOWIENIE

z dnia 22 listopada 2023 r.

Sygn. akt Ts 292/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.L. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 15zzr¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm.) w zakresie, w jakim „przewiduje w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie 6 miesięcy po ich odwołaniu, brak biegu przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe”,
- 2) art. 15zzr ust. 6 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, „w brzmieniu obowiązującym od dnia wprowadzenia niniejszego przepisu Ustawą z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 568), która weszła w życie z dniem 31 marca 2020 r., do dnia jego uchylenia z dniem 16 maja 2020 r. na mocy Ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. z 2020 r. poz. 875 z późn. zm.)”, w zakresie, w jakim „przewidywał w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, brak biegu przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenie; modyfikując tym samym normę wyrażoną w art. 103 § 1 Kodeksu Karnego, zakazującą wykonania kary po upływie terminu przedawnienia jej wykonania, poprzez wprowadzenie regulacji powodującej w przypadku okoliczności wywołujących spoczywanie terminu przedawnienia brak biegu przez okres występowania tych okoliczności po ustaniu których termin przedawnienia biegnie dalej, a okresu spoczywania nie wlicza się do czasu decydującego o przedawnieniu”,

– z art. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 23 grudnia 2022 r. (data nadania), M.L. (dalej: skarżący) – reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru – wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

2. Skarga została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z 30 listopada 2005 r. (sygn. akt [...]) skarżący został skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w G. z 25 marca 2014 r. (sygn. akt [...]) wykonanie kary zostało warunkowo zawieszane na okres 5 lat próby.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w P. z 13 czerwca 2016 r. (sygn. akt [...]) zarządzono wykonanie kary orzeczonej wyrokiem z 25 marca 2014 r. Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z 16 września 2016 r. (sygn. akt [...]) wstrzymał wykonanie kary do czasu ukończenia postępowania o ułaskawienie, wszczętego na wniosek obrońcy z 6 września 2016 r. Postanowieniem Sądu Rejonowego w P. z 27 października 2016 r. (sygn. akt [...]) postępowanie z wniosku o odroczenie wykonania kary 2 lat pozbawienia wolności zostało zawieszone z uwagi na wstrzymanie wykonania kary przez Sąd Rejonowy w G.

W związku z negatywnym zaopiniowaniem próśby o ułaskawienie, postanowieniem Sądu Rejonowego w P. z 27 maja 2021 r. (sygn. akt [...]) podjęto postępowanie z wniosku o odroczenie wykonania kary 2 lat pozbawienia wolności.

Dnia 22 września 2021 r. został złożony przez obrońcę skarżącego wniosek o umorzenie postępowania wykonawczego z powodu przedawnienia wykonania kary. Postanowieniem Sądu Rejonowego w P. z 22 września 2021 r. (sygn. akt [...]) wstrzymano wykonanie kary 2 lat pozbawienia wolności do czasu rozpoznania wniosków obrońcy o odroczenie wykonania kary i umorzenie postępowania wykonawczego z uwagi na przedawnienie.

Sąd Rejonowy w P:

– postanowieniem z 26 listopada 2021 r. (sygn. akt [...]) uchylił postanowienie z 22 września 2021 r. w przedmiocie wstrzymania wykonania kary pozbawienia wolności;

– postanowieniem z 10 marca 2022 r. (sygn. akt [...]) nie uwzględnił wniosku o wstrzymanie wykonania kary, uzasadnionego stanem zdrowia skarżącego;

– postanowieniem z 15 grudnia 2022 r. (sygn. akt [...]) nie uwzględnił wniosku obrońcy o umorzenie postępowania wykonawczego, ze względu na przepisy art. 15zzr oraz art. 15zzr¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm.; dalej: ustawa marcowa).

3. Zdaniem skarżącego art. 15zzr ust. 6 oraz art. 15zzr¹ ustawy marcowej –naruszyły konstytucyjną zasadę ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także konstytucyjne prawo do sądu.

4. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2023 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 13 lutego 2023 r.) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) wskazanie ostatecznego orzeczenia, w rozumieniu art. 79 Konstytucji, w związku z którym wniesiona została skarga konstytucyjna;

2) udokumentowanie daty doręczenia orzeczenia wskazanego jako ostateczne zgodnie z punktem 1 niniejszego zarządzenia;

3) poinformowanie, czy od wskazanego – zgodnie z punktem 1 zarządzenia – ostatecznego orzeczenia został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia;

4) doręczenie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem:

a) ostatecznego orzeczenia, w związku z którym została wniesiona skarga konstytucyjna,

b) orzeczeń (wyroków, postanowień, decyzji, innych rozstrzygnięć) potwierdzających wyczerpanie drogi prawnej,

c) załączników złożonych wraz ze skargą konstytucyjną (oprócz pełnomocnictwa i postanowienia z 15 grudnia 2022 r.).

We wniesionym do Trybunału 20 lutego 2023 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżący wykonał powyższe zarządzenie, wskazując że ostatecznym orzeczeniem w jego sprawie jest postanowienie Sądu Rejonowego w P. z 15 grudnia 2022 r. (sygn. akt [...]) oraz nie wniósł nadzwyczajnego środka zaskarżenia; skarżący udokumentował także datę doręczenia mu ostatecznego orzeczenia w sprawie oraz złożył do akt postępowania kopie żądanych dokumentów.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie uczyniono art. 15zzr¹ oraz art. 15zzr ust. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm.; dalej: ustawa marcowa), zaś jako wzorce kontroli skarżący powołał art. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji.

2.1. Artykuł 15zzr został dodany do ustawy marcowej 31 marca 2020 r. przez art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568) i stanowił, co następuje:

„1. W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 bieg przewidzianych przepisami prawa administracyjnego terminów:

1) od zachowania których jest uzależnione udzielenie ochrony prawnej przed sądem lub organem,

2) do dokonania przez stronę czynności kształtujących jej prawa i obowiązki,

3) przedawnienia,

4) których niezachowanie powoduje wygaśnięcie lub zmianę praw rzeczowych oraz roszczeń i wierzytelności, a także popadnięcie w opóźnienie,

5) zawitych, z niezachowaniem których ustawa wiąże ujemne skutki dla strony,

6) do dokonania przez podmioty lub jednostki organizacyjne podlegające wpisowi do właściwego rejestru czynności, które powodują obowiązek zgłoszenia do tego rejestru, a także terminów na wykonanie przez te podmioty obowiązków wynikających z przepisów o ich ustroju

– nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na ten okres.

2. Wstrzymanie rozpoczęcia i zawieszenie biegu terminów, o których mowa w ust. 1, nie dotyczy terminów w rozpoznawanych przez sądy sprawach wskazanych w art. 14a ust. 5, terminów w sprawach wyboru lub powołania organów, których kadencje są określone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, terminów wyborów do organów jednostek samorządu terytorialnego oraz terminów w sprawach wniosków i pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego.

3. Właściwy organ, sąd lub podmiot może wezwać obowiązane do dokonania czynności wynikających z przepisów prawa, w oznaczonym terminie i w zakresie, w jakim przepis ten zobowiązuje do dokonania czynności, jeżeli niepodjęcie czynności mogłoby spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi lub zwierząt, poważną szkodę dla interesu społecznego albo ze względu na grożącą niepowetowaną szkodę materialną. W takim przypadku obowiązany powinien wykonać obowiązek w oznaczonym terminie.

4. W przypadku, gdy termin, o którym mowa w art. 63² § 5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, upływa w okresie, o którym mowa w ust. 1, porozumienie, że stosunek pracy będzie kontynuowany na dotychczasowych zasadach może zostać zawarte w terminie 30 dni od dnia zakończenia tego okresu. Zawarcie porozumienia w tym terminie wywołuje takie skutki, jakie wywarłoby zawarcie porozumienia w terminie, o którym mowa w art. 63² § 5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.

5. Czynności dokonane w celu wykonania uprawnienia lub obowiązku w okresie wstrzymania rozpoczęcia albo zawieszenia biegu terminów, o których mowa w ust. 1, są skuteczne.

6. W okresie, o którym mowa w ust. 1, nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia”.

Artykuł 15zzr ustawy marcowej został uchylony 16 maja 2020 r. przez art. 46 pkt 20 w związku z art. 76 *in principio* ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARSCoV2 (Dz. U. poz. 875, ze zm.; dalej: ustawa majowa). Zgodnie zaś z art. 68 ust. 1-2 ustawy majowej:

– terminy, o których mowa w art. 15zzr ust. 1 ustawy marcowej, których bieg nie rozpoczął się na podstawie art. 15zzr ust. 1 ustawy marcowej, rozpoczęły bieg po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie ustawy majowej (ust. 1);

– terminy, o których mowa w art. 15zzr ust. 1 ustawy marcowej, których bieg uległ zawieszeniu na podstawie art. 15zzr ust. 1 ustawy marcowej, biegły dalej po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie ustawy majowej (ust. 2).

2.2. Artykuł 15zzr¹ został dodany do ustawy marcowej 27 czerwca 2021 r. przez art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1023, ze zm.) i stanowił, co następuje:

„1. W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie 6 miesięcy po ich odwołaniu nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe.

2. Okresy, o których mowa w ust. 1, liczy się od dnia 14 marca 2020 r. – w przypadku stanu zagrożenia epidemicznego, oraz od dnia 20 marca 2020 r. – w przypadku stanu epidemii”.

Na mocy art. 28 pkt 1 w związku z art. 40 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1860; dalej: ustawa lipcowa) art. 15zzr¹ ustawy macowej uchylony został 1 października 2023 r. Jednocześnie w art. 39 ustawy lipcowej zawarto następujące regulacje przejściowe:

„1. Terminy przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe, których bieg zgodnie z art. 15zzr¹ ustawy zmienianej w art. 28 [ustawy marcowej – przyp. TK] nie rozpoczął się, rozpoczynają bieg z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy w zakresie odnoszącym się do art. 28 pkt 1 [ustawy lipcowej – przyp. TK].

2. Terminy przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe, których bieg uległ zawieszeniu na podstawie art. 15zzr¹ ustawy zmienianej w art. 28 [ustawy marcowej – przyp. TK], będą dalej z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy w zakresie odnoszącym się do art. 28 pkt 1 [ustawy lipcowej – przyp. TK]”.

3. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga spełnia przesłanki warunkujące przekazanie jej do rozpoznania merytorycznego.

3.1. Skarga konstytucyjna została sporządzona w imieniu skarżącego przez adwokatów (art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK), zaś skarżący:

- wyczerpał przysługującą mu drogę prawną (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK), ponieważ postanowienie Sądu Rejonowego w P. z 15 grudnia 2022 r. (sygn. akt [...]) jest prawomocne i niezaskarżalne;

- dochował przepisanego, trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK), ponieważ odpis wskazanego wyżej postanowienia został doręczony obrońcy skarżącego 19 grudnia 2022 r., a skarga została wniesiona do Trybunału 23 grudnia 2022 r.;

- prawidłowo określił przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK);

- wskazał, które konstytucyjne prawa i wolności oraz w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK);

- przedstawił uzasadnienie sformułowanych przez niego zarzutów (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

3.2. Jednocześnie należy zauważyć, że Trybunał Konstytucyjny umarza postępowanie na etapie merytorycznym (art. 59 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p.TK) albo odmawia nadania dalszego biegu skardze na etapie kontroli wstępnej (art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK), jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał. Podkreślenia jednak wymaga, że z art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK wynika, że możliwe jest wydanie wyroku w przedmiocie skargi konstytucyjnej, jeżeli w postępowaniu zainicjowanym tą skargą wydanie orzeczenia o akcie normatywnym, który utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia, jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 21 czerwca 2017 r., sygn. SK 35/15 (OTK ZU A/2017, poz. 51) stwierdził, że „nie jest tak, iżby zainicjowanie postępowania w sprawie kontroli konstytucyjnej w trybie skargi konstytucyjnej w odniesieniu do przepisu, który przed wydaniem wyroku Trybunału utracił moc obowiązującą (został zmieniony albo uchylony) było równoznaczne z zaistnieniem sytuacji, o której jest mowa w art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK. W kontekście art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK podkreślenia wymaga, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego – utrwalonym na gruncie art. 39 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r. [tj. ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.)], stanowiącego odpowiednik obowiązującej regulacji – przesłanką uzasadniającą kontrolę konstytucyjności przepisu jest ustalenie, że zachodzi związek pomiędzy kwestionowanym uregulowaniem a ochroną konstytucyjnych praw i wolności. Związek ten zachodzi wówczas, gdy spełnione są trzy przesłanki:

- po pierwsze – przepis będący przedmiotem oceny zawiera treści normatywne odnoszące się do sfery praw i wolności konstytucyjnie chronionych;
- po drugie – nie istnieje żaden alternatywny instrument prawny (poza ewentualnym uznaniem przepisu za niekonstytucyjny), który mógłby spowodować zmianę sytuacji prawnej ukształtowanej definitywnie, zanim ów przepis utracił moc obowiązującą;
- po trzecie – ewentualna eliminacja danego przepisu z systemu prawnego stanowić będzie skuteczny środek przywrócenia ochrony praw naruszonych obowiązywaniem kwestionowanej regulacji prawnej.

O ile uwzględnienie powyższych przesłanek nie zawsze może dać wynik jednoznaczny, za trafną należy uznać dyrektywę interpretacyjną art. 39 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r., wyrażoną w wyroku TK z 12 grudnia 2000 r. o sygn. SK 9/00 (OTK ZU nr 8/2000, poz. 297), a która zachowuje aktualność na gruncie art. 59 ust. 3 obowiązującej u.o.t.p.TK, zgodnie z którą «[w] razie wątpliwości w tym względzie domniemanie przemawia na rzecz merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej»”.

Wziąwszy pod uwagę powyższe, Trybunał w obecnym składzie zauważa, że pomimo utraty mocy obowiązującej przez art. 15zzr ust. 6 i art. 15zzr¹ ustawy marcowej, wydanie orzeczenia w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną jest dopuszczalne, a ocena tego zagadnienia w niniejszej sprawie przekracza ramy kontroli wstępnej (tożsame stanowisko zajęte zostało w postanowieniu z 13 grudnia 2022 r., sygn. Ts 104/22, OTK ZU B/2023, poz. 22 – odnośnie do badania konstytucyjności art. 15zzu ust. 1 ustawy marcowej, który został uchylony przez art. 20 ustawy z dnia 8 kwietnia 2022 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 830).

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK – postanowiono jak w sentencji.